

SINXRON TARJIMANING KONFERENSIYALARDA UCHRAYDIGAN QIYINCHILIKLARI

P. Tuychiyeva¹

Annotatsiya:

Ushbu maqolada xalqaro konferensiyalarda keng qo'llaniladigan sinxron tarjima jarayoni va unga xos muammolar tahlil qilinadi. Sinxron tarjimonlarning yuqori til bilimlari va professional tayyorgarlik talab etilishi, katta psixologik bosim ostida ishlash zarurati, texnik muammolar, bir necha tilni bilish, kontekstni to'g'ri anglash kabi asosiy qiyinchiliklarga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, sinxron tarjimaning samaradorligini oshirish uchun maxsus uskunalar, tayyorgarlik va professional ko'nikmalar muhimligi ta'kidlanadi. Maqola sinxron tarjima amaliyoti bilan shug'ullanayotgan mutaxassislar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: konferensiya, sinxron tarjima, qiyinchiliklar, uskunalar, kontekst, til, maxsus bo'linma.

Sinxron tarjima– xalqaro konferensiyalarda keng qo'llaniladigan tarjimaning bir turi hisoblanadi. Ushbu shaklda tarjimon ma'ruzachi gapirayotganda tarjima qiladi va ishtirokchilarga maqsadli tildagi tarkibni deyarli nol kechikish bilan eshitish imkonini beradi. Ushbu tezkorlik xalqaro konferensiyalar uchun juda muhim, chunki u til to'siqlarini yo'q qilishi, ko'p tilli muloqotni ta'minlashi va uchrashuvlarning samaradorligini oshirishi mumkin.

Sinxron tarjima xalqaro konferensiyalarda muhim o'rin tutsa-da, amaliyotda u ko'plab muammolarga ham duch keladi. Birinchidan, tarjimonlardan juda yuqori til bilimi va professional bilim talab etiladi. Yuqori darajadagi tarjimonlar nafaqat mustahkam til poydevoriga ega bo'lishlari kerak, balki turli sohalaridagi professional terminologiyani tez tushunish va to'g'ri tarjima qilishlari kerak, bu ko'pincha uzoq muddatli ma'lumot to'plash va professional tayyorgarlikni talab qiladi.

Ikkinchidan, sinxron tarjimon tarjimondan katta psixologik bosim ostida ishlashini talab qiladi. Ma'ruzachi gapirayotganda tarjima qilish zaruratidan kelib chiqqan holda, tarjimonning yengish qobiliyati va psixologik fazilatlarini yaxshi bo'lishi kerak. Ko'p miqdordagi ma'lumot va murakkab tarkib mavjud bo'lgan vaziyatlarda tarjimonlar charchoq va tashvishlanishga moyil bo'lib, bu tarjima sifatiga ta'sir qilishi mumkin.

Sinxron tarjimonlar, odatda, maxsus uskunalar yordamida, tinglovchilarga ma'ruzachining so'zlarini boshqa tilga tarjima qilib yetkazadilar. Bu jarayon odatda, ikki yoki undan ortiq tilni biladigan professional tarjimonlar tomonidan amalga oshiriladi. Bundan tashqari sinxron tarjima jarayonida tarjimonlarga tarjima qilish uchun bir necha uskunalar kerak bo'lib, bular:

- quloqchinlar va mikrofonlar — tinglovchilar uchun audio ma'lumotlarni uzatish, tarjimonlar esa mikrofon orqali o'z tarjimalarini taqdim etadilar.
- tarjima kabineti — tarjimonlar uchun maxsus xona yoki bo'linma, u yerda ular ma'ruzani tinglab, uni real vaqt rejimida tarjima qilishadi.
- translyatsiya tizimlari — audio va video signalini barcha tinglovchilarga uzatishga imkon beradi.

Sinxron tarjima odatda yirik xalqaro konferensiyalar, seminarlar, simpoziumlar yoki yig'ilishlar uchun qo'llaniladi. Bu, ishtirokchilarga o'z tillarida ma'ruzalarni tushunish imkonini yaratadi, hatto ular ma'ruzachi bilan boshqa tilda gaplashayotgan bo'lsa ham.

Konferensiya davomida sinxron tarjimonlar bir nechta muammolarga duch kelishi mumkin va hollari bu muammolarni yechishga tarjimon o'z mahoratiga tayanadi. Ularning asosiy qiyinchiliklari quyidagilardan iborat:

1. Muloqotning tezligi va murakkabligi. Ba'zan ma'ruzachilar juda tez gapiradilar yoki juda murakkab iboralar ishlatadilar. Bu holat tarjimonning real vaqt rejimida aniq va to'liq tarjima qilishiga qiyinchiliklar tug'diradi. Buni yechimi esa tarjimonlar yaxshi tayyorgarlik ko'rgan bo'lishi, ma'ruzachi va tarjimon o'rtasida oldindan kelishuv va ba'zan yozma materiallarni oldindan olish muhimdir.
2. Texnik muammolar. Sinxron tarjima uskunalar (mikrofonlar, quloqchinlar, translyatsiya tizimlari) ishlamas yoki nosoz bo'lsa, tarjimonlar va tinglovchilar uchun katta qiyinchilik tug'diradi. Shuning uchun yaxshi texnik jamoa va zaxira uskunalarining mavjudligi muhim. Tarjimonlar va texnik jamoa o'rtasidagi yaxshi koordinatsiya ham zarur.

¹ Tuychiyeva Parvina Baxodirovna, Samarqand davlat chet tillar instituti, Ingliz filologiyasi va tarjimashunoslik fakulteti Tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrasida assistent-o'qituvchisi

3. Bir necha tillarni bilish. Ko'p tilli konferensiyalarda, ba'zan tarjimonlar bir nechta tilda tarjima qilishga majbur bo'lishadi. Bu holat, har bir til uchun o'ziga xos uslub va leksikani talab qiladi va bu, tez-tez sinxron tarjima qilishni yanada murakkablashtiradi. Bunda maxsus treninglar va aniq tilda tarjima qilish bo'yicha yuqori malakali tarjimonlarni jalb etish zarur.

4. Kontekstni tushunish. Ma'ruzachilar tez-tez murakkab yoki ixtisoslashgan mavzularni muhokama qilganda, tarjimonlarga to'g'ri kontekstni tushunish va mos tarzda tarjima qilish qiyin bo'lishi mumkin. Tarjimonlar konferensiya mavzusi bo'yicha oldindan tayyorgarlik ko'rishlari kerak. Har qanday texnik yoki ilmiy terminlar bo'yicha ma'lumotlar oldindan taqdim etilishi zarur.

5. Duygusal yoki notekis gaplashish uslubi. Ba'zi ma'ruzachilar o'z nutqlarida juda tez, juda sekin yoki harakatli gapiradilar. Bunday holatlar, sinxron tarjimonni yodda ushlab, to'g'ri va aniq tarjima qilishga qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Bunda hollarda tarjimonlar dinamik va adaptiv bo'lishlari kerak. Ular o'zlariga qulay bo'lgan turli uslub va tezliklarga tezda moslasha olishlari zarur.

6. Konsentratsiyaning yuqori darajada saqlanishi. Sinxron tarjima jismoniy va ruhiy jihatdan juda yomon holatga olib kelishi mumkin, chunki tarjimonlar uzoq vaqt davomida e'tiborlarini jamlashlari va yuqori darajada diqqatni saqlashlari kerak. Shunday hollarda tarjimonlar va texnik jamoa uchun etarli tanaffuslar va dam olish vaqtlarini ta'minlash muhimdir. Konferensiya davomida yaxshi jismoniy va ruhiy holatni saqlash uchun etarli tayyorgarlik zarur.

7. Tinglovchilarning madaniy va til kontekstlari. Konferensiyalarda ishtirok etayotgan auditoriya turli madaniyat va tillarga ega bo'lishi mumkin. Ba'zi iboralar yoki hazillar noto'g'ri yoki noqulay tarzda tarjima qilinishi mumkin. Tarjimonlar o'z auditoriyasining madaniy xususiyatlarini va tilga xos nuanslarni tushunishga harakat qilishlari kerak.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki sinxron tarjima — bu yuqori malaka va tajribani talab qiladigan murakkab jarayon, va tarjimonlar uchun barcha yuqoridagi qiyinchiliklarni yengish, samarali tarjima qilishga yordam beradigan muhim omillardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Tohirovna A. N. *Online Learning English-Pros and Cons //Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521)*. – 2024. – T. 2. – №. 4. – C. 176-179.
- [2]. Nodira Kushakova, & Shoir Kutbiddinova. (2022). *Innovative Approach to the Organization of the Educational Process. Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 9, 167–169. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/jpip/article/view/2055>
- [3]. Акхмеджоновна Н. *Benefits of learning foreign languages //Переводоведение и лингвистика в эпоху цифровых технологий: изучение передовых подходов*. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 72-73.
- [4]. Kushakova Nodira Odilovna. (2022). *The importance of communicative approach in teaching English classes. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(3), 403–407. Retrieved from <https://giirj.com/index.php/giirj/article/view/2102>
- [5]. Khayrieva, M. I. qizi Akhmedova, SF (2024). *Cohesion and pragmatics: investigating (im) politeness strategies in email communication. golden brain*, 2(11), 57-63.
- [6]. *Lexical and grammatical features of the translation of it terms . (2024). international journal of recently scientific researcher's theory*, 2(4), 311-315. <https://uzresearchers.com/index.php/ijrs/article/view/2797>
- [7]. Шухратовна Х. Д. *Профессионально-Ориентированное Обучение Английскому Языку Будущих Специалистов В Вузах //Miasto Przyszłości*. – 2024. – Т. 44. – С. 339-343.
- [8]. Хасанова Д. Ш. *Роль аутентичных материалов в обучении языкам //Proceedings of International Educators Conference*. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 266-270.
- [9]. Козокова Ч. А., Шерматов А. А. *К вопросу истории теории женской литературы (на примере современной узбекской прозы) //Сафаралиев Бозор Сафаралиевич, доктор педагогических наук*. – 2019. – С. 167.
- [10]. Шерматова Б., Ахмеджанова Н., Хасанова Д. *Bo'lajak tarjimonlarni tayyorlashga yo'naltirilgan professional tarjima //Зарубежная лингвистика и лингводидактика*. – 2024. – Т. 2. – №. 1/5. – С. 96-100.
- [11]. Джуракулова, Д. (2024). *The science of adolescent brain development . Переводоведение и лингвистика в эпоху цифровых технологий: изучение передовых подходов*, 1(1), 89–95. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/linguistics-digital-age/article/view/34936>
- [12]. Parvina T, [15.03.2025 13:08]

[13]. Мирзоев, Ж. (2024). Лексико-семантическая особенность перевода терминов. *Переводоведение и лингвистика в эпоху цифровых технологий: изучение передовых подходов*, 1(1), 137-139.

[14]. Мирзоев, Ж. (2024). Классификация фразеологизмов с компонентом «Глаза» и их семантические свойства (на примере повести С. Айни «Старая школа»). *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 2(1), 6-12

[15]. <https://inscience.uz/index.php/foreign-linguistics/article/view/3917>